

ПРОФ. ДР НЕДА ТОДОРОВИЋ

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ МЕДИЈА

У протеклих педесетак година телевизија је постала *Велика сесџра*. И после пола века развоја ОНА поседује неограничене могућности апсорбовања гледаочевог времена и замене његових чула. *Жвакаћа љума за очи*, како је дефинисао архитекта Френк Лојд Рајт, још увек је најпривлачнији медиј, не само за оглашиваче. Три милијарде људи на планети редовно гледа телевизију, бар два и по сата дневно, што значи да већина светског становништва половину слободног времена проводи у активности која није била позната њиховим прецима. Модерни човек троши данас седам пута више времена на гледање него на читање! Хронична зависност савремених гледалаца од телевизије објашњава се наркотичном привлачношћу покретне слике. За генерације рођене после Другог светског рата телевизија је била све: информатор, учитељ, забављач. У време када је та прва генерација добила децу, данашње двадесетогодишњаке, Ем-Ти-Ви-овце, пријемник се из дневне собе где је био замена за некадашње огњиште, преселио у трпезарију, кухињу, спаваћу собу па и у купатило. Да би се добило више времена за антисоцијално зурење у екран, каже Роџер Фидлер, кување је замењено замрзнутим ТВ оброцима, ручак за столом јелом у таџни.

И, док се технологија медија постепено мењала, свет у коме живимо драстично се променио. Грађанин је данас преплављен тривијалношћом и забавом и у тренуцима драматичних догађаја који се тичу његовог живота и опстанка заједнице. Телевизија, сматра Теодор Адорно, производи интелектуалну пасивност која одговара тоталитарним режимима. Бројни су теоретичари који критикују управо програме вести у којима се догађај, вредан да буде преточен у најкраћи облик новинарског изражавања, процењује пре свега по својим видеогеничним квалитетима и потенцијалима

да привуче највећи могући број гледалаца и оглашивача. Нил Постмен то зове *now... this* стилем телевизијског извештавања у коме су дневна дешавања редукована на тридесетоминутно паковање неповезаних четрдесетосекундних, звучних ефеката. Пре него што је постала масовно присутна у домовима широм планете очекивало се, каже овај аутор, да ће телевизија едуковати и просвећивати масе. Уместо тога, она их перманентно забавља. Наравно да је у њеној биографији било и светлих момената. Али, то је релативно мало у односу на њен укупни, разочаравајући ефекат.

Као дугогодишњи телевизијски критичар листа *Полиџика*, Бранка Оташевић се бави управо тим, светлим тренуцима, златном ером Телевизије Београд. Анализирајући, процењујући и оцењујући остварења телевизијских стваралаца деценијама је трагала за квалитетом, оригиналним ауторским рукописом, високом креативним дометом. Стечени реноме и знање квалификују је за суптилног тумача феномена телевизије. Такав, сложен ауторски приступ обележава и ову књигу разговора са телевизијским ствароцима. Спојени у складну целину, интервјуи постижу заједнички циљ: пружају дубински увид у позадину, у суштину рада на телевизији, осветљавајући га изнутра, рашчлањавајући га али остајући, по жељи аутора, на оној финој линији вербалног ткања која не задире у баналну демистификацију.

Форма за коју се ауторка определила, тематски интервју са личношћу, дужином је ограничена на четири новинарске *шлајфне*. У књизи коју чини седамдесет разговора са телевизијским ствароцима, то ограничење показује се као изразита предност. Ауторка је због тога хируршки прецизна. Брижљиво одмерава сваку реч, питања формулише кристално јасно, држи се најбитнијег, саговорнику не даје прилику да се расплине. Изванредно припремљена сваки пут, води разговор равноправних, вешто подстичући саговорника да буде концизан, разумљив, јасан.

Тема књиге је историја, садашњост и будућност телевизије. Ауторка се упушта у најсложенији вид истраживачког новинарства у тежњи да феномен медија осветли из свих могућих углова. Њен избор су искључиво велемајстори речи, звука, слике. Да би склопила утисак целине, обухвата различите жанровске кругове: од вести до игране серије, од извештавања са лица места до документарне форме. Чињеницу да је телевизијски производ дело тимског рада разрешава бирајући оне личности које су екипе инспирисале, водиле, надахњивале. Међу таквим личностима понекад су и невидљиви али драгоцени позадински радници. Бранка Оташевић зато читаоца поузданом руком води од врха леденог брега, од свима познатих новинара и водитеља програма до имена са шпиче која је препознавао, пре свега, гледалац однегованог укуса – организатора, монтажера, техничког вођства. Радозналост је тера иза камере, иза сценарија, иза синопсиса. Трага за пореклом изванредних редитељских решења, оригиналних, новинарских идеја, изузетних

истраживачких домета, префињених монтажерских резова и осмишљено функционалних *иаковања* финалног продукта – прилога, емисија, серија. Читалац се са Бранком Оташевић кроз седамдесет понуђених разговора стилски уједначеним лествицама пење на Мон Блан телевизијског стваралаштва. А поглед одозго је узбудљив, заводљив, очаравајући.

Међу брижљиво одабраним саговорницима налазе се пионери новог медија на нашим просторима. Књига се зато доживљава као сведочанство о концентрацији талента, креативности и посвећености целе једне генерације новинара, редитеља, уредника, драматурга, сценариста, костимографа, сценографа... Многи саговорници су вишеструко креативне личности, комплетни аутори. Управо та њихова свестраност не може да промакне непогрешивом, новинарском инстинкту и поузданој критичарској процени интервјуерке која, међу стотинама тренутних звездица, овековечује звезде. Истински вредне, трајне, које су градиле традицију: оставштину за будућност. Најтеже је пливати уз струју. Свесна да се овде никада није држало до позитивних узора, ауторка нас ненаметљиво подсећа, опомиње да их не заборавимо.

Изражајне фотографије – портрети Љубинка Кожула – доживљавају се као суптилне и надахнуте студије људских карактера, камером ухваћена и заувек овековечена природа. Брижљиво осмишљена композиција кадра резултира ефектом са слика старих мајстора; свечан и отмен став ликова сведочи о студиозном и озбиљном ауторском приступу *задатку* доживљеном као *избор* *ио* *сродности*.

Стилски уједначено, високо писмено, књига је пре свега поучно штиво. Подстицајно, никад досадно. Бранка Оташевић је створила јединствено упутство за употребу медија. Корисно телевизијским посленицима, вредно новинарима, неопходно студентима.